JANNE BONDI JOHANNESSEN 1960–2020

KRISTIN HAGEN, ARNSTEIN HJELDE,
KARINE STJERNHOLM & ØYSTEIN A. VANGSNES

[1] BAUTA: FRA FESTSKRIFT TIL MINNESKRIFT

Janne Bondi Johannessen døde 15. juni 2020. Hun ville ha fylt 60 år 1. august samme år, og denne publikasjonen var opphavlig planlagt som et festskrift vi skulle overraske henne med på jubileumsdagen. Slik gikk det ikke, og nå er det blitt et minneskrift i stedet.

Vi har valgt å bruke ordet *bauta* som tittel på minneskriftet. En bautastein er en stor minnestein fra eldre tider. I dagligspråket blir *bauta* brukt i overført betydning om mennesker som virkelig har betydd noe på sitt felt: Det har Janne. Egenskaper som drivende, sterk, stødig, standhaftig, ansvarsfull, omsorgsfull, snill, altruistisk, samarbeidende, søkende, lyttende, kritisk, gjennomslagskraftig kan alle tilskrives Janne, og summen var noe helt unikt.

Janne starta forskerkarrieren sin i skjæringspunktet mellom teoretisk og komputasjonell lingvistikk. Hovedfagsoppgava hennes fra 1988, utgitt i *Oslo-studier i språkvitenskap* i 1990, appliserte Kimmo Koskenniemis morfologiske to-nivåmodell for automatisk analyse på norsk substantivbøying, og utgjorde et viktig grunnlagsarbeid for seinere utvikling av språkteknologiske verktøy for norsk. I doktoravhandlinga hennes, *Coordination: A minimalist approach*, levert i 1993 og forsvart for dr. philos.-graden i 1994, brukte hun datidens nyeste generative modell, Chomskys minimalismemodell, i en omfattende typologisk undersøkelse av syntaktisk koordinering. En lettere omarbeida versjon av avhandlinga blei publisert i 1998 på Oxford University Press under tittelen *Coordination* og er blitt hyppig sitert i internasjonal faglitteratur.

Høsten 1993 blei Janne ansatt som forsker og etter hvert leder for Tekstlaboratoriet, ei stilling hun hadde helt fram til sin død. Fra 1999 hadde hun professors tittel. På Tekstlaboratoriet bygde Janne opp et sterkt språkteknologisk miljø som gjennom snart 30 år har fått arbeide med ei rekke forskings- og utviklingsprosjekter, mange av dem med Janne som prosjektleder. Janne hadde gode ideer, ofte inspirert av egen forskererfaring, og hun var en mester i å skrive søknader og bygge nettverk, både nasjonalt og internasjonalt.

Det starta med Taggerprosjektet i 1996, et prosjekt som blant anna resulterte

i Oslo-Bergen-taggeren, den første morfologiske taggeren for norsk. På begynnelsen av 2000-tallet blei det jobba med en grammatikkontroll for Microsoft og med Nomen Nescio, et nordisk navnegjenkjenningsprosjekt. Jannes kongstanke var likevel å utvikle gode og brukervennlige korpus, og det første av mange, Oslo-korpuset av taggede norske tekster, blei lansert i 1999.

Janne savna levende muntlig språk som forskingsmateriale, og talespråkskorpus blei hovedfokus fra tidlig 2000-tall. Siden opptak og transkripsjon er svært kostbart, var Janne kreativ og fikk bruke BigBrother-opptak som materiale med blant anna sivilarbeidere og folk på arbeidsmarkedstiltak som transkribører. I 2004 blei det finansiering fra Forskingsrådet til NoTa-Oslo, et prosjekt der Tekstlaboratoriet for første gang stod for både opptak, transkripsjon og søkegrensesnitt. Deretter kom flere talespråkskorpus på løpende bånd: et modernisert TAUS-korpus, ny versjon av BigBrother-korpuset og Nordisk dialektkorpus, et resultat av det nordiske samarbeidsprosjektet *Nordisk dialektsyntaks* (ScanDiaSyn). Janne blei sjøl en aktiv bruker av alle de nye ressursene. Dette blei det forskningsartikler av, men det gjorde også korpusa til bedre ressurser fordi Janne stadig oppdaga muligheter for forbedringer.

ScanDiaSyn-prosjektet representerer en skjellsettende epoke i Jannes karriere. Samarbeidet blei finansiert av en rekke nasjonale og nordiske kilder, og Janne deltok aktivt i nettverket allerede fra de første planleggingsmøtene i 2003-2004. Janne leda etter hvert det norske delprosjektet (NorDiaSyn), finansiert av Norges forskningsråd, hun var leder for den tematiske gruppa om negasjon i NORMS (*Nordic Center of Excellence in Microcomparative Syntax*), men ikke minst tok hun på seg en svært aktiv rolle med å samle inn data og bygge opp forskningsinfrastrukturen i prosjektet, både Nordisk dialektkorpus og også Nordisk syntaksdatabase. I disse åra deltok Janne sjøl aktivt i felten: Hun hadde allerede erfaring med talemålsopptak til NoTa-prosjektet i Oslo, men ScanDiaSyn brakte henne både lengre ut på (Øst)landet, til andre landsdeler (Vest-Finnmark og Senja) og til en rekke steder i de nordiske nabolanda (Älvdalen, Vestjylland, Færøyene). Gjennom prosjektet blei Janne – som ikke hadde et eneste vektall i nordisk – rett og slett nordisk dialektolog!

Janne ga også flere ganger uttrykk for at arbeidet med norske dialekter hadde fått henne til å forstå den norske språksituasjonen bedre. Og sjøl om Janne i utgangspunktet ikke sjøl var nynorskbruker, forsvarte hun nynorskens stilling i ulike sammenhenger, blant annet i et intervju med Budstikka i februar 2016 der hun i sterke ordelag kritiserte Bærum kommunes (tredje) søknad om å gjøre sidemålsundervisninga valgfri. «En fornærmelse mot vår kultur», kalte hun det. Janne sympatiserte også med brukerne av det folkelige bokmålet, og når vi i denne innledningen har valgt å lene oss mot den varianten av bokmål, er det ikke

tilfeldig.

Finansiering av talespråkskorpus og annen humanistisk infrastruktur blei en av Jannes mange kampsaker. Nasjonale og lokale infrastrukturmidler blei på tidlig totusentall ikke tildelt databaser og korpus, og i forskingsprosjektsøknader tok de for stor plass. Dette endra seg, og i 2012 fikk Tekstlaboratoriet infrastrukturmidler gjennom CLARINO-prosjektet til å videreutvikle søkegrensenettet Glossa. I kjølvannet av arbeidet med Nordisk dialektkorpus, fulgte flere større prosjekt for talespråkskorpus og databaser. Både prosjektparaplyen Norsk i Amerika og prosjektet *Language Infrastructure made Accessible* (LIA) utgjør hver på sin måte naturlige fortsettelser av ScanDiaSyn-prosjektet og har så langt resultert i korpusa *LIA norsk*, *LIA Sápmi* og *CANS – amerikanordisk talespråkskorpus*. I disse prosjekta har eksisterende talemålsmateriale for norsk og samisk i ulike universitetsarkiv blitt digitaliserte, transkriberte og gjort tilgjengelige som søkbare elektroniske korpus, og gjennom flere feltarbeid er det også blitt samla inn nytt talemålsmateriale fra den siste gjenlevende generasjonen av norsk-talende i Nord-Amerika.

Det siste tiåret blei amerikanorsk og nedarvingsspråk en hovedinteresse for Janne, og det resulterte ikke bare i CANS-korpuset og en rekke forskningsartikler, men også i workshop-serien WILA, *Workshop on Immigrant Languages in the Americas*, som nå arrangeres hvert år og som har vokst seg til et stort faglig nettverk i seg sjøl.

Fra 2011 var Janne tilknyttet MultiLing – Senter for flerspråklighet med amerikanorsk og nedarvingsspråk som sine hovedtema. Men Jannes kjærlighet for språk, eventyrlyst og engasjement førte henne også til Etiopia gjennom prosjektet *Linguistic Capacity Building – Tools for the inclusive development of Ethiopia* finansiert av NORAD, et prosjekt Janne utvikla og som også mange andre ved MultiLing blei involvert i. Resultatet av prosjektet er foreløpig åtte unike talespråkskorpus med etiopiske språk og en rekke publikasjoner.

Før hun døde, rakk Janne å sende inn skisse til nok et infrastrukturprosjekt, Norchron, et historisk korpus med materiale fra runetiden og fram til 1814, et prosjekt som nå blir videreført med andre i førersetet.

Janne gjorde dessuten en betydelig innsats som redaktør. Vi kan nevne metodeboka *På språkjakt: Problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling* fra 2004, de to antologiene *Språk i Oslo: Ny forskning omkring talespråk* fra 2008 og *Språk i Norge og nabolanda: Ny forskning om talespråk* fra 2014, begge redigert sammen med Kristin Hagen, og to antologier som begge blei utgitt på John Benjamins i 2015, *Studies in Övdalian Morphology and Syntax: New Research on a Lesser-Known Scandinavian Language*, redigert sammen med Henrik Rosenkvist og Kristine Bentzen, og *Germanic heritage languages in North America: acquisition,*

attrition and change, redigert sammen med Joe Salmons.

I tillegg til disse bøkene var Janne også tidsskriftredaktør. Hun var sammen med Øystein A. Vangsnes initiativtaker til *Nordic Atlas of Language Structures (NALS) Journal* der den første utgivelsen i 2014 bestod av 55 artikler om grammatiske fenomen i nordiske språk og dialekter basert på empiri fra Nordisk syntaks-database og Nordisk dialektkorpus. I 2016 tok hun på seg vervet som redaktør for *Norsk Lingvistisk Tidsskrift (NLT)*.

Janne var en varm tilhenger av fri tilgang – Open Access – og begge de to nevnte antologiene på John Benjamins er elektronisk fritt tilgjengelig takka være henne. Likeens blei NLT fritt tilgjengelig i løpet av hennes redaktørtid. NALS har vært fritt fra første stund.

I 2019 blei Janne valgt inn som medlem i Det Norske Vitenskaps-Akademi, og i det akademiske året 2019–2020 var hun tilknyttet spissforskningsprosjektet *MultiGender: A Multilingual Approach to Grammatical Gender* finansiert av akademiet gjennom Center for Advanced Study og med tilhold i deres lokaler under ledelse av Terje Lohndal og Marit Westergaard. Det er mye mer som kunne ha vært trukket fram om Jannes faglige meritter, og også om hennes sterke private engasjement i ulike saker. Noe av det kommer fram i de minneorda fra tida rundt bisettelsen som vi har tatt med i denne publikasjonen og som følger etter de vitenskapelige bidraga. Noe vil også bli utdjupa i det neste avsnittet der vi redaktørene hver for oss forteller litt om vårt forhold til henne. Vi kjenner Janne på svært ulike måter og fra ulike sammenhenger, og dermed representerer vi også ulike sider og epoker i karrieren hennes.

[2] JANNE OG OSS

[2.1] Janne og Kristin

Kristin er den av oss som har kjent Janne lengst og er også den som har jobba nærmest henne i flere tiår som ansatt på Tekstlaboratoriet ved UiO.

Kristin traff Janne første gang på faget EDB for humanister midt på 80-tallet. Åttitalls-Janne var smart og populær, stilte kritiske spørsmål i timene og snakka med foreleserne i pausene. Venner blei vi ikke, men jeg traff på henne nå og da de neste åra også: Hun var alltid på farten, etter hvert med gravidmage og så barnevogn, entusiastisk og blid, men skremmende ambisiøs og vellykka. I 1996 blei jeg ansatt som vitenskapelig assistent på Tekstlaboratoriet og Taggerprosjektet, og det blei starten på et nesten 25 år langt samarbeid og vennskap.

På nittitallet bestod Tekstlaboratoriet av Janne og en ingeniørstilling som etter hvert blei besatt av Anders Nøklestad. Etter Taggerprosjektet blei jeg midlertidig tilsatt som ingeniør, og gjennom NoTa-prosjektet blei Joel Priestley en del av felleskapet. Vi var heldige! For Janne var flink til å bygge: spennende prosjek-

ter, språkteknologiske ressurser, nettverk og ikke minst godt miljø med mange spennende og hyggelige folk fra inn- og utland, alt fra unge studenter til pensjonerte professorer. Janne var midtpunkt og initiativtager for lange lunsjer og legenderiske fester og turer. Janne dro oss med på workshoper, seminarer og konferanser, til Fefor, Island, Tyrkia og Etiopia. Hun insisterte også på at vi skulle være med på å skrive søknader, rapporter og forskningsartikler, ingen selvfølge når stillingskoden er ingeniør.

Som sjef var Janne inspirerende, inkluderende og flink til å delegere, og hun ga oss stor frihet og mulighet til faglig utvikling. Men med all sin energi var hun også krevende. Jeg har ikke tall på alle de gangene familien min måtte starte middagen uten meg fordi Janne kom på noe vi bare måtte gjøre akkurat da jeg skulle gå. E-poster med arbeidsoppgaver eller nye ideer kunne komme seint og tidlig. På flyet hjem fra konferanser ville Janne planlegge nye prosjekter i stedet for å slappe av som oss andre. Noen ganger var det irriterende, men mest av alt ga det arbeidsglede, og vi fikk gjort fryktelig mye. Dessuten var det alltid mulig å si nei. For Janne var også forståelsesfull og lyttende og flink til å skifte mening dersom hun blei møtt med gode argumenter.

Jeg fant tidlig ut at jeg ikke kunne sammenlikne meg med Janne og hennes ustoppelige energi. Men jeg tør si at vi blei en god mætsj likevell! For vi samarbeida så godt og utfylte hverandre. Janne elska for eksempel å være i sentrum, jeg vil helst jobbe i bakgrunnen. Jeg er konfliktsky, Janne kasta seg ut i kamp eller konflikter for en god saks skyld, enda hun sjøl endte med å bli såra av og til. For Janne var også mulig å såre sjøl om det ikke var så lett å få øye på. Jannes engasjement ga meg til slutt fast jobb på UiO, og på grunn av Jannes utallige oppfordringer, fikk Anders, Joel og jeg søkt om opprykk til senioringeniør med høyere lønn.

Janne og jeg tilbrakte utallige timer sammen, aller mest med jobb, men vi snakka også om alt mulig anna, familiene og kattene våre for eksempel! Jonathan og barna betydde svært mye for Janne. Hun var ellers et spennende menneske å være sammen med for hun var nysgjerrig og interessert i det meste, leste masse skjønnlitteratur, gikk på konserter og i teater, så dårlige tv-programmer, strikka, og gikk turer på ski og på beina. Der Janne oppholdt seg, var det sjelden stille, og latteren hennes kunne høres på lang avstand.

Janne gikk på jobb nesten uansett, enten hun hadde prematur datter i babysete, ryggprolaps eller slimpobebetennelse i skuldra slik at hun måtte sitte med en pose frosne erter fra Bunnpris på Blindern på skuldra for å døyve smertene. Det siste tekstlabmøtet hadde vi på Messenger med Janne fra sykesenga på Bærum sykehus mens en sykepleier skifta morfinplaster. Da visste vi ikke at hun bare hadde noen uker igjen å leve.

Jeg kan fortsatt høre Jannes stemme og føle det sterke engasjementet hennes. Og håper jeg vil gjøre det lenge.

[2.2] Janne og Øystein

Øystein møtte Janne første gang på 3rd *European Summer School in Logic, Language and Information* i Saarbrücken i 1991. Janne var høygravid med eldstesønnen Edvard, og det var et kort møte hvor vi ikke rakk stort mer enn å utveksle opplysninger om hvem vi var etc. Men den korte introduksjonen var viktig nok, for et drøyt år seinere var vi begge antatt til den første *Conference of the Student Organisation of Linguistics in Europe* (ConSOLE 1) i Utrecht. På forhånd avtalte vi å møtes på Schiphol, Janne innkommende fra Oslo og jeg fra Bergen, og derfra ta følge videre, noe som ikke hadde vært like naturlig om vi ikke allerede var introdusert for hverandre. Janne var da i slutfasen med doktorgradsprosjektet sitt mens jeg så vidt hadde begynt på hovedfag i lingvistikk og skulle holde mitt første foredrag på engelsk noensinne. Dette andre møtet danna grunnlaget for en fagfelle-relasjon som siden skulle vokse seg mye større, og utover på 1990-tallet møttes vi nå og da på ulike konferanser og seminarer nasjonalt og internasjonalt.

I 1999 blei så Janne oppnevnt som medlem av doktorgradskomiteen min og var andreopponent på disputasen min i januar 2000. I noen uker før disputasen engasjerte dessuten Janne meg som vitass ved Tekstlaboratoriet, der jobben var å finne feil i Oslo-korpusa for bokmål og nynorsk. Dermed blei jeg også godt kjent med Tekstlaben og arbeidet som foregikk der, og i neste omgang gjorde det at jeg visste hvor jeg kunne finne den ønska kompetansen til å bygge infrastruktur for dialektsyntaksforskning da jeg et par år seinere dro i gang det nordiske dialektsyntaksprosjektet (ScanDiaSyn, se ovenfor).

Og det er innfor dette prosjektet, som offisielt starta i 2005, at jeg skulle ha det mest omfattende samarbeidet med Janne, et samarbeid som egentlig aldri slutta: Vi publiserte vår siste felles artikkel om Nordisk dialektkorpus og Nordisk syntaksdatabase i *Glossa* i 2019, og vi var helt fram til Janne døde, redaktører av *Nordic Atlas of Language Structures (NALS) Journal* sammen (jf. ovenfor).

ScanDiaSyn-prosjektet var for øvrig det som for alvor fikk fram talespråkforskeren og feltarbeideren i Janne. Hun ga tidlig uttrykk for at hun sjøl ville være med ute i felten – det var ikke snakk om å overlate alt det grove og møysommelige arbeidet til assistenter, nei! Dette brakte Janne med videokamera og lydutstyr til ulike steder i Norge og rundt om i Norden. Janne var ikke beskjeden i si framtoning, men hun hadde et vinnende vesen, og det blei mange hjertelige møter med informanter på de mange stedene. Særlig begeistra var hun over å få gjøre datainnsamling på noen av de utvalgte stedene i Finnmark i april 2009 sammen med Björn Lundquist. Deltakelsen på NORMS-feltarbeidet på Senja

senhøstes 2006 hadde gitt henne smaken på Nord-Norge og det nordnorske! Feltrapporter fra disse turene kan fremdeles leses på ScanDiaSyn-bloggen.

Også LIA-prosjektet brakte Janne til Finnmark – etter hennes eget sterke ønske. I september 2018 la jeg opp en fire dagers tur fra Kirkenes til Kautokeino med stopp ved ulike samiske institusjoner underveis. Janne gjennomgikk da behandling for kreftsjukdommen sin, og vi starta turen med at hun fikk sin ukentlige dose med cellegift ved sjukehuset i Kirkenes.

Avslutningsseminaret for LIA-prosjektet i Trondheim i november 2019 blei siste gang jeg møtte Janne. Hun leda det med sin umiskjennelige myndighet, og sammen med Kristin starta hun våren 2020 på arbeidet med å redigere etter-skriftet fra seminaret. Nå har vi tre andre i ledergruppa overtatt Jannes rolle: Det måtte tre menn til for å fylle skoa hennes der (Gjert Kristoffersen, Tor A. Åfarli og Øystein). Også den publikasjonen, som ventes å bli ferdigstilt i løpet av 2021, vil tjene til å hedre Jannes minne.

[2.3] *Janne og Karine*

Karine blei kjent med Janne da hun blei rekruttert inn på Tekstlaben som studentassistent i 2004. Det å komme inn i miljøet på Tekstlaben som student var fantastisk – men også skummelt! Janne ga et stort ansvar til alle som jobba der, og behandla alle likt, både assistenter og professorer. Det var hardt arbeid og læringskurven var bratt. Det å få være med på feltarbeid i inn- og utland har vært formativt for karrieren min, men også for sjølv livet. Dessuten var samholdet og den sosiale ramma på Tekstlaben heilt spesiell. Lunsjene i Henrik Wergelands hus på Blindern hver dag klokka 12 er blitt en institusjon.

Det samme var de årlige turene til Kolsåstoppen, med påfølgende fest hjemme hos Janne – eller hos noen andre. Janne var alltid med uansett, på studenthybler og forsamlingshus. Etter hvert som studiene blei fullført, oppfordra Janne til å jobbe videre. Dermed ble det stipend og doktorgrad, med Janne som én av veilederne. Oppgava var sosiolingvistisk, noe som i utgangspunktet lå ganske langt unna Jannes kjernekompetanse, men det var ikke noe problem for verken veileder eller kandidat. Jannes egenskaper som faglig støtte gikk langt utpå kjernekompetansen hennes. Janne var den som alltid var der, alltid hadde tid, alltid var interessert – og hun var akkurat passe kritisk.

Det glødende engasjementet Janne hadde for menneskene rundt seg, viste seg blant anna i stor omsorg for stipendiatene hun hadde ansvar for. Hun hadde evne til å rydde plass i både tid og rom i en forskerhverdag hvor nettopp det kan være veldig vanskelig. Det kan for eksempel illustreres med den gangen jeg skulle levere et sammendrag til en internasjonal konferanse. For en etablert

forsker er det kanskje en triviell oppgave, men for en ny stipendiat kan det framstå som noe ganske annet. Fristen nærma seg faretruende da jeg skjønnte at jeg hadde fått med meg et magevirus fra barneheten til dattera mi. Abstractfrister tar sjelden hensyn til sånt, men det gjorde Janne. Da jeg kom krypende inn på kontoret hennes for å skamfull fortelle at konferansetoget var i ferd med å gå, beordra Janne meg til å legge meg på sofaen på kontoret hennes. «Hva skal foredraget handle om?» spurte hun, og satt i gang å skrive. Sammendraget blei sendt inn til fristen, og noen måneder etter kunne jeg holde innlegget på konferansen.

Slike episoder har prega min egen utvikling som forsker med ansvar for de som kommer etter meg. Gjennom det systematiske arbeidet på Tekstlaben, og det personlige engasjementet Janne viste i situasjoner som dette, lærte hun meg at hennes kanskje aller viktigste bidrag var å sørge for rekruttering til faget.

[2.4] *Janne og Arnstein*

Arnsteins første møte med Janne var på telefon høsten 2009, der han satt på et hotellrom i Dalsland i Sverige. Janne ville prate – av alle ting om norsk i Amerika. På 1980- og 90-tallet var jeg i Midtvesten og gjorde feltarbeid på norsk i Amerika, og samtalen med Janne blei lang – for hun skulle til Midtvesten og drive feltarbeid i de norske områda i Amerika. Jeg var litt skeptisk til at noe slikt var gjennomførbart, for jeg frykta at det var for seint og at de fleste norskspråklige var døde. Dessuten hadde jeg erfart at sjøl om det finnes folk som kan snakke norsk, er det ikke opplagt at de melder seg når forskeren kommer med opptaksutstyr og skal dokumentere språket deres. Janne så absolutt ikke noen grunn til slik pessimisme, og som vanlig hadde hun rett.

I 2010 arrangerte hun en runde med feltarbeid for ei større gruppe med norske språkfolk, og der fikk også jeg være med. Og fra da og fram til 2017 hadde vi til sammen åtte ulike reiser rundt i de norsk-amerikanske busettingsområda for å drive feltarbeid. Noen ganger reiste bare vi to, andre ganger var vi flere. Og alltid var det interessante og lærerike turer.

Som feltarbeider var Janne svært tilpasningsdyktig. Fra Norge var hun jo vant med at alle forstår bokmålsnær tale, men ute på prærien er det dialektene som rår. Og så snart hun oppdaga dette, var hun rask til å tilpasse seg gjennom å imitere både østnorske og vestnorske varieteter – og tilpasse dette til det amerikanorske vokabularet.

Det tok heller ikke lang tid før hun kunne føre lange og meningsfulle samtaler om farming, sjøl om hun kanskje hadde litt vage forestillinger om hva *combine*, *disc* og *blower* egentlig brukes til. Hun utvikla raskt språklige strategier til å kunne navigere gjennom et helt nytt lingvistisk landskap. Janne var også flink til

å pleie forholdet til de ulike informantene, og mange norskamerikanere fikk et svært personlig forhold til henne.

Jannes evne til å tilpasse seg de ulike situasjonene, med ei uvanlig blanding av myndighet og sjarm, berga oss kostnadsfritt gjennom flere møter med trafikkpolitiet ute på de endeløse vegene over prærien. De samme evnene brukte hun når vi hadde planlagt opptaksøkta litt dårlig slik at vi ikke makta å ta unna køen av mer eller mindre taletrengte norskspråklige fort nok. Da kunne det jo hende at en og annen farmer ymta frampå om at det mest fornuftige var å komme seg tilbake på traktoren igjen – men slike tanker var Janne svært flink til å sette en effektiv stopper for; ingen gikk før det var gjort opptak.

Og ute på prærien var hun alltid seg sjøl. Det kosta henne lite på en svært direkte måte å stille seg undrende til den estetiske verdien i å ha et stort portrett av Ronald Reagan hengende over sofaen i bestestua (sjøl om slike kritiske spørsmål gjerne kunne skape en litt rar stemning), eller å klage til servitøren når hun ba om vegetarmat og fikk servert vegetar-wrap – proppfull av skinke!

Samarbeidet mitt med Janne skjedde i ei tid da norskmiljøet ved Høgskolen i Østfold var under oppbygging fra primært å ha fokus på undervisning til også skulle bli et forskingsmiljø, og også her spilte Janne ei veldig viktig rolle gjennom mange svært gode råd og mye framsnakking av fagmiljøet vårt. Det er derfor ikke uten grunn at tre av hennes tidligere ph.d.-studenter og en av hennes nærmeste kollegaer fra UiO i dag sitter i sentrale stillinger i norskmiljøet ved høgskolen. Jeg er svært takknemlig for at jeg fikk bli kjent med Janne og for det hun gjorde for meg og språkmiljøet i Halden.

[3] BIDRAGA

Arbeidet med denne publikasjonen starta seinhøstes 2019. På avslutningsseminaret for LIA-prosjektet i Trondheim kom, i all hemmelighet, de fire redaktørene sammen til et første møte på Karines rom på konferansehotellet. Kort tid etter gikk det ut en invitasjon til å bidra i de ulike nettverka til Janne, og så fulgte den sedvanlige prosessen med fagfellelvurderinger, revisjon og så videre.

Resultatet er blitt de 29 artiklene i dette minneskriftet. Bak artiklene står det 49 forfattere. 15 av artiklene er skrevet på engelsk, ett på dansk og 13 på norsk. Bidraga er skrevet for å feire Janne, så sjøl om publikasjonen endte opp som et minneskrift, er ikke artiklene laga i vemod og sorg, men i glede og respekt for en vital og dyktig kollega. Artikkelsamlinga viser også mye av den faglige bredden i nettverket hennes. Janne var ikke den som kun holdt på med det hun kunne aller best. Hun var nysgjerrig og vitebegjærlig gjennom hele karrieren sin, og samla sett dekker bidraga mange av de emna Janne sjøl forska på til ulike tider. I skriftet finner vi arbeid om grammatiske og datalingvistiske tema, talemål,

korpuslingvistik og flerspråklighet og mer til. Når det gjelder språka som blir undersøkt, er det naturlig nok en overvekt av arbeid om norsk og nordiske språk, men vi finner også bidrag om samisk, amharisk og zimbrisk, det siste et germansk språk i Nord-Italia, og om språkforhold i Limburg i Nederland.

Vi har valgt å ordne artiklene i skriftet i alfabetisk rekkefølge etter første forfatter framfor å foreta ei tematisk inndeling. Her følger en kort omtale av hvert bidrag i den rekkefølgen de kommer i skriftet.

I bidraget *VO-OV-variasjon i nordsamisk: Hva kan LIA Sápmi fortelle oss?* tar Kristine Bentzen for seg variasjonen i plassering av objekt foran eller etter hoved verbet i nordsamisk. Dataene sine henter hun primært fra det samiske korpuset i LIA-prosjektet, *LIA Sápmi – Sámegiela hállangiella-korpus*, og de bekrefter det hovedbildet som ellers er framsatt i ulike grammatikker og oversikter, nemlig at VO-ordstilling totalt sett er mer vanlig enn OV, og at OV først og fremst er vanlig med sammensatte verbformer der hoved verbet står i infinitiv og der objektet er et pronomen.

I artikkelen *Revisiting the status of labialised consonants in contemporary Amharic* argumenterer Derib Ado for at det finnes 19 labialiserte konsonanter med fonemstatus i amarisk. I faglitteraturen varierer tallet på slike konsonanter fra 0 til 7, noe som skyldes at andre forskere antar en underliggende, historisk /w/ etter de aktuelle konsonantene, men Derib foreslår en annen synkron analyse.

Koenraad de Smedts artikkel *Smittsomme koronaord* er høyaktuell i vår tid. Han har med utgangspunkt i *Norsk aviskorpus* tatt for seg hvordan sammensetninger med *korona-/corona-* utvikla seg tidlig i 2020, i koronapandemiens tidlige fase. Et sterkt økende antall nye sammensetninger og forholdet mellom ordtyper og ordforekomster tyder på en utvidelse i tematikk. Undersøkelsen viser for øvrig at stavemåten *korona-* på kort tid blei den dominerende i norsk.

I bidraget fra Lutz Edzard, *Embedded imperatives in Semitic, Germanic, and other languages*, får vi en gjennomgang av underordna imperativkonstruksjoner med særlig vekt på semittiske språk i sammenlikning med germanske og andre språk. Lutz peker på at det varierer mellom språk hvorvidt slike imperativkonstruksjoner må innledes med en subjunksjon og videre at de ofte gir et skifte i indeksikalitet fra hoved- til undersetning.

I *Den herre språkdama på de derre tekstlabben* illustrerer Kristin Melum Eide, Marit Julien og Tor Erik Jenstad med korpusdata fra ulike kanter av landet og fra både gamle og nye korpus, at de norske dialektene har ulike system for komplekse demonstrativer. Artikkelen har likevel ei hovedvekt på moderne midtnorske dialekter, og de finner både systemer med flere distinksjoner enn i nynorsk og bokmål, og også systemer med færre distinksjoner.

In defense of a language error er tittelen på bidraget fra Þórhallur (Tolli) Eyþórs-son. «Språkfeilen» det er snakk om, er en bøyd partisippform av det islandske verbet *valda* som i utgangspunktet bare tar oblike subjekt og som derfor heller ikke har bøyde partisippformer. Men slike forekommer, og Tolli diskuterer hvordan det kan forstås om man ser fenomenet i sammenheng med pågående morfologiske og morfosyntaktiske endringer i islandsk.

I *Helt sjukt å være så jævlig god. Bruk av adjektivforsterkere i moderne norsk* skriver Ruth Vatvedt Fjeld om adjektivforsterkere i norsk basert på data henta fra seks korpus utvikla på Tekstlaboratoriet. Slike forsterkere markerer gjerne talerens holdning til det adjektivet uttrykker, i tillegg til å endre styrken i et adjektivs betydning. I artikkelen undersøker hun i hvilken grad bruken av adjektivforsterkere endrer seg, og om det er forskjell på bruken i by og land, og etter kjønn og alder.

I bidraget “*One, two, many = one too many?*” *Conceptualizations of mother tongue* analyserer Anne Golden, Toril Opsahl og Ingebjørg Tonne bruken av morsmålsbegrepet i tekster fra myndigheter og i mediene. Ved hjelp av kritisk diskursanalyse og metafor-teori avdekkes de ideologiske sidene ved bruken av denne termen og konsekvensene det fører med seg.

Atle Grønns artikkel *Tempus i trekkvang: Om en kontrafaktisk presens i norske sjakkspalter* handler om en spesiell bruk av presens i kontrafaktiske utsagn i kommentering av sjakk. Han peker på hvordan dette inngår i et system hvor preteritum blir brukt i faktiske utsagn, mens altså (enkel) presens har fortrenget den ellers vanlige måten å danne kontrafaktiske utsagn ved hjelp av sammensatte verbformer.

Jógvan í Lon Jacobsen undersøker i artikkelen *Unges dialektbruk i bygden Sandur på Færøerne* bruken av tre språklige variabler blant skoleelever. Dette gjelder variasjon i bruken av bestemt og ubestemt form av ord for familiemedlemmer (*mamman* vs. *mamma*), personlige og possessive pronomen i 1. og 2. person flertall i oblik kasus (*okum* vs. *okkum*) og realiseringa av kort *ó*, som i den lokale dialekten er [ɔ], mens den i sentralfærøysk er [œ]. Han finner stor variasjon ved alle disse tre variablene, men mens den første variabelen har et bruksmønster som indikerer endring mot sentralfærøysk, viser de to andre at også den dialektale forma fortsatt står sterkt.

Artikkelen *Object inversion in Icelandic and the Risamálheild corpus* av Jóhannes Gísli Jónsson presenterer en undersøkelse av objektinversjon i islandsk, dvs. bytte av den interne rekkefølgen mellom indirekte (IO) og direkte objekt (DO) der det umarkerte er IO>DO. Undersøkelsen er gjort gjennom omfattende søk i skriftspråskorpuset *Risamálheild* og viser at inversjon mer eller mindre utelukkende forekommer ved doble objekt som ikke kjennetegnes av IO i dativ og DO i

akkusativ. Studien viser dessuten at ved inversjon er DO typisk gammel/gitt informasjon og fonologisk sett lettere enn det etterfølgende IO.

I *Pronominale demonstrativer: Nye perspektiver fra norsk og svensk* sammenligner Kari Kinn og Ida Larsson bruken av pronominal demonstrativer i norsk og svensk. Data for undersøkelsen er eldre norsk talespråk og svensk skriftspråk fra 1800-tallet og nyere tid. De viser at en forskjell på norsk og svensk er at i svensk har ikke personlige pronomen i tredje person en formell funksjon som demonstrativer, noe de har på norsk, og også hadde på 1800-tallet.

I artikkelen *Lenisering etter kort vokal: reliktfenomen eller opphav?* undersøker Gjert Kristoffersen om lenisering etter trykksterk vokal er begrensa til ord som hadde kort, trykksterk stavelse i norrønt i ei lita gruppe dialekter i Agder og Telemark. Disse dialektene ligger nær den østlige isoglossen for den sørnorske leniseringa, som ramma alle korte konsonanter uavhengig av om vokalen foran var lang eller kort. Han argumenterer for at den mer begrensa leniseringa i disse dialektene kan skyldes at lenisjon etter kort vokal har spredd seg lenger enn lenisjon etter både lang og kort vokal.

Corpus of American Nordic Speech (CANS) er et svært nyttig verktøy for utforskinga av amerikanorsk, og i *Mot en trebank for amerikanorsk* beskriver Andre Kåsen ei viktig side ved utviklinga av korpuset gjennom å forklare hvordan man har brukt ulike eksisterende maskinlæringsalgoritmer og korpus for automatisk å kunne tilordne CANS syntaktiske dependensrelasjoner.

I artikkelen *Variation across individuals and domains in Norwegian heritage language* bruker Björn Lundquist, Merete Anderssen, Terje Lohndal og Marit Westergaard data fra CANS til å undersøke bruken av possessiver, dobbelt bestemthet, V2-ordfølge, genus og omfanget av språkblanding. Undersøkelsen indikerer at språkbrukerne fordeler seg i to hovedgrupper: de som i stor grad er påvirkta av engelsk, og de som er det i mindre grad.

I *Hvorfor er Berit farmasøyt mens Brigitte er pharmacienne? Om kjønnsesifikke betegnelser for yrker og funksjoner i norsk og fransk* diskuterer Helge Lødrup og Marianne Hobæk Haff at forskjellen mellom norsk og fransk når det gjelder egne feminine former av ord for yrker og funksjoner (som *pharmacienne* for 'kvinnelig apoteker') må forstås på bakgrunn av forskjeller mellom genussystemene i de to språka.

Paul Meurer har bidratt med artikkelen *Designing efficient algorithms for querying large corpora*. I den presenterer han en algoritme for korpusøk med regulære uttrykk som imøtekommer noen av manglene som kjennetegner søkemotorene i mange populære korpus.

Artikkelen *American Norwegian discourse marking: convergence, detachability, pragmatic change* av Laura Moquin og Joseph Salmons er det første publiserte

arbeidet om diskursmarkører i amerikanorsk. Studien bruker data fra CANS, men funna sammenlignes med data fra fire andre norskspråklige talespråkskorpus og bruken av slike markører i Pennsylvania Dutch og akseptabilitetsvurderinger gjort av språkbrukere i Norge.

I *Crossing borders to enhance our understanding of variation in heritage languages* oppfordrer David Natvig og Yvonne Van Baal til en holistisk tilnærming til analyse av arvespråk der både morfosyntaktiske og fonologiske perspektiver blir inkludert. Med utgangspunkt i dobbel bestemthet viser de sammenhengen mellom de ulike grammatiske domenene og hvordan den holistiske tilnærminga bidrar til ny kunnskap.

I bidraget *Resilient grammars: on VO/OV in Germanic linguistic islands in northern Italy* tar Cecilia Poletto og Günther Grewendorf for seg rekkefølgen mellom objekt og (hoved)verb i lokale germanske varieteter som snakkes i Nord-Italia (sør for det tyrolske området), med vekt på zimbrisk ('Cimbrian'). Selv om zimbrisk er et V2-språk slik som andre germanske varieteter, har det i kontakt med romanske språk i området endra seg fra å være et OV-språk til å bli overveiende VO.

I "Joina du kino imårgå?": *Ungdommars dialektskriving på sosiale medium* presenterer Unn Røyneland og Øystein A. Vangsnes et solid datamateriale som viser hvordan elever på videregående skole fra fire ulike dialektområder i Norge skriver i sosiale medier. På grunnlag av korte tekster skrevet i ulike tenkte situasjoner med ulike forestilte publikum, viser de at ungdommene skriver svært forskjellig og mer dialektprega i ei melding til en venn sammenlikna med ei melding til læreren. For hvert område vurderer de også dialektskrivinga opp mot kjente trekk ved den lokale og regionale dialekten.

Bridget Samuels og Bert Vaux tar i artikkelen *Silence-cued stop perception: split decisions* for seg det fenomenet at dersom en pause på mer en 50ms blir satt inn mellom [s] og f.eks. [l] vil mange oppfatte pausen som en [p], altså en plosiv. Gjennom ulike eksperiment tester de ut fenomenet videre også i flere kontekster, og de finner at selv om den vanligste «imaginære» konsonanten er [p], er også [t] ganske vanlig, mens [k] er sjelden.

I *Toward an interdisciplinary understanding of heritage language anxiety* oppsummerer Yeşim Sevinç den siste forskninga på engstelighet for å snakke arvespråk (heritage language anxiety – HLA), og viser med et omfangsrikt datamateriale hvordan tre generasjoner med etterkommere av tyrkere i Nederland opplever dette. Gjennom en tverrfaglig tilnærming bidrar artikkelen med et inntrykk av hvor komplekse disse følelsene oppleves for talerne.

Karine Stjernholm og Leonie Cornips undersøker i artikkelen *Dialect speaking*

working class women in the media hvordan kvinnelige dialektbrukere fra tradisjonelle industriområder framstilles i visuelle media. Denne undersøkelsen tar utgangspunkt i de to tradisjonelle industriområda Østfold i Norge og Heerlen i Nederland. Artikkelen peker på hvordan media parodierer kvinnelige karakterer med en slik bakgrunn gjennom å løfte fram deres mange brudd på ulike sosiale og språklige normer, og viktig her er at disse normene i stor grad er kjønnsrelaterte.

I *Glossa som forskningsverktøy – hva folk søker etter og hva resultatene brukes til* viser Åshild Søfteland, Anders Nøklestad, Joel Priestley og Kristin Hagen hvordan søkesystemet Glossa er utvikla fram mot i dag, hva korpusbrukerne søker på, og hvordan korpusdataene kan brukes i vitenskapelige publikasjoner. De har undersøkt hva slags vitenskapelige publikasjoner som baserer seg på data henta ut fra Glossa, både studier av morfologi, syntaks og pragmatikk, i enkeltord og sammensatte strukturer, for store populasjoner og enkeltinformanter, på tvers av flere språk og i enkelt-dialekter, med og uten fokus på uttalevariasjon og meta-data.

Henrik Torgersen og Piotr Garbacz undersøker i artikkelen *Morphophonological variation in Norwegian negative marker enclisis* hvordan ulike varianter av klitisk negasjon i norsk varierer i bruksfrekvens og hvordan forekomstene begrenses av formen på verbet de klitiserer til, særlig endelsesvokalen.

I bidraget *Hva er viktig for forståelse? Om maskinoversetting fra nordsamisk* rapporterer Trond Trosterud og Lene Antonsen fra en undersøkelse hvor både norskspråklige og norsk-samisk tospråklige blei bedt om å evaluere tekster som var automatisk oversatt fra nordsamisk til norsk. Hovedfunnet er at oversettelsene skårer bedre på innholdsgjengiving enn på godt språk, noe som er oppløftende med tanke på å utvikle et maskinoversettingssystem for tekstforståing.

I *Stable and vulnerable domains in Germanic heritage languages* presenterer Marit Westergaard og Tanja Kupisch en oversikt over hvilke språktrekk som er stabile, og hvilke trekk som er sårbare for endring i germanske arvespråk. Denne artikkelen tar utgangspunkt i tidligere studier av tysk, dansk, islandsk, norsk og svensk. Studien har fokus på ordstilling og genus, men ser også på trekk som bestemthet og fonologi. I drøftinga ser man også på sosiale faktorer som størrelsen på språksamfunnet og hvilkemuligheter folk har til å bruke arvespråket.

I artikkelen *Formell og semantisk adjektivkongruens i norsk* presenterer og diskuterer Tor A. Åfarli og Øystein A. Vangsnes noen typer adjektivkongruens i attributiv og predikativ posisjon. Det er særlig to forhold de finner slående. For det første peker de på at ved semantisk kongruens i predikativ posisjon er det ingen formelle kongruenstrekk i predikasjonssubjektet som utløser kongruens på det predikative adjektivet. I attributiv stilling derimot vil det alltid være formelt

samsvar mellom substantiv og adjektiv.

[4] AVSLUTNING OG TAKK!

Vi rakk å fortelle Janne om denne publikasjonen før hun døde så altfor brått. I begynnelsen av mai 2020 blei hun akutt sjuk av kreften hun hadde kjempa mot et par års tid, og etter hvert skjønte vi at hun ikke ville komme seg. Da valgte vi først å røpe hva vi hadde jobba med det siste halvåret, og deretter tok Karine med seg en utskriftsbunke på 400 manussider på besøk til Janne på Bærum sykehus kort tid før hun gikk bort.

Sjøl om Janne var sterkt redusert den siste tida, veit vi at hun oppfatta at et festskrift var planlagt for henne. Vi skulle naturligvis ønske at hun hadde fått lest de endelige versjonene av artiklene til hennes ære, og vi er svært trygge på at hun ville ha hatt stor interesse og glede av det.

Det er mange som skal takkes for hjelp og bistand i forbindelse med minneskriftet. Aller først vil vi takke redaktørene for OSLa, Atle Grønn og Dag Haug, for at de åpna opp for å bruke tidsskriftet som en kanal for å hylle Janne gjennom et festskrift og for å godta omlegginga til minneskrift da det blei nødvendig.

Derneft vil vi takke alle forfatterne som har levert bidrag. Alle artiklene har gjennomgått anonym fagfellevurdering, og vi vil naturlig nok takke alle som har stilt opp som lesere, nærmere bestemt i alfabetisk rekkefølge: Merete Anderssen, Lene Antonsen, Marcus Axelsson, Kristine Bentzen, Josh Brown, Tove Bull, Marit Julien, Patrick Grosz, Gisela Håkansson, Stian Hårstad, Kari Kinn, Gjert Kristoffersen, Martin Krämer, Ida Larsson, Terje Lohndal, Björn Lundquist, Paul Meurer, Christine Østbø Munch, Anders Nøklestad, Jan Heegård Petersen, Joel Priestley, Joe Salmons, Helge Sandøy, Koenraad de Smedt, Per Erik Solberg, Sverre Stausland, Åshild Søfteland, Trond Trosterud og Tor A. Åfarli. Kristin Hagen har satt skriftet, og i korrekturlesingsarbeidet har vi hatt stor hjelp fra Anne-Sophie Hufer, Henrik Jørgensen og Yeşim Sevinç. En spesiell takk går til Merete Anderssen, Kristine Bentzen og Terje Lohndal for hektisk korrekturlesing av den engelske versjonen av innledninga helt i innspurten.

Den største takken retter vi til Janne. Vi er takknemlige for alt hun har betydd både for oss og våre fagmiljø og for all den spennende forsknings- og utviklingsaktiviteten som hun har bidratt til. Og så er vi takknemlige for all den gleden hun har spredd opp igjennom åra, både i og utenfor faglige sammenhenger. Janne døde altfor ung, men hun etterlater seg mange og djupe spor. Gjennom den faglige produksjonen sin, all aktiviteten hun satte i gang og den påvirkninga hun hadde på så utrolig mange, blir hun stående som en bauta i norsk språkvitenskap.

Janne fotografert i forbindelse med et intervju i februar 2016 om sidemålsundervisning i Bærum / *Janne photographed in connection with an interview in February 2016 about the teaching of Nynorsk in Bærum municipality*
(Foto/Photo: Karl Braanaas/Budstikka)

Janne på feltarbeid for ScanDiaSyn-prosjektet i Vest-Finnmark i april 2009 / *Janne on a fieldtrip to Western Finnmark for the ScanDiaSyn project in April 2009*
(Foto/Photo: Björn Lundquist)